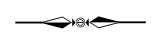

עין משפט
נר מצוה

רפה א מיי פֿיעַ מהל' שמיטה ויזבל הל' יט סמנ לאוין רעא' (טושי"ע חו"מ סי' סו סעיף כג): **רפו** ב מיי פֿיג מהל' מסירה הליט' טושי"ע חו"מ סי' סד סעי' ז:

מוסף תוספות

א. דאמטלטלים ידידיה לא סמיך לפי שיכול לכלותם.
מוס' הרל"ש.
ב. דבהכי חשבי ליה רבנן גנוש ועומר.
רעב"א.
ג. וכן מוכח בפי' ר"ח שפי' וניכניהו ניהליה אגב אחר המעות.
מוס' הרל"ש.
ד. אלא ודאי משום דרוב קניינן וזכים מן המקנה לנודח הקונה שלא בפני הקונה נקט כבוליה תלמודא האי לישנא.
טו. וראכלו טבל.
מוס' צ"מ יא.
ו. אלא נתן להם עשרה שוהא עתיד למור.
מוס' הרל"ש.
ז. הומו' צ"מ מביא מהל' מהמשה וי"ע.
מהרש"ל.

תוס' ר"י הזקן

מדוני אחר.
ממרוך.
דכתוב (ירושע יב, יט) מלך מקוין אחר.
בית סלע.
קס"ד מקום רחב כסלע שהוא מטבע.
כ"י (ז) אליעזר.
דאמר במי שמת (כ"ב קנז, ב) דאפילו מסוכן המחלק נכסיו לא קנה עד שקנה בחזקה.
רובנן.
דפליגי עליה ובראיא הידי.
אבל אם היה חולה קונה בלא חזקה, דדברי שביב מרע ככתובים וכמסורים דמו.
ומת וקיימו.
שנתנו לזה המתנה.
למאי חזי.
והכי קנה.
אלא לא בעינן כבודין.
ואי"ת לא נתנו לו משום דקנה, ודדאי לא קנה הואיל ולא היו מצורים אלא משמע לקיים דברי המת, דהא בספ"ק גרשין (נד, ב) גבי מצוה לקיים דברי המת.
וי"ל דאי לא קנה מחיים לא היו נותנים לו המתנה, דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא במה שמוציא מתחת ידו כגון הולך מנה לפלוני משמע לא תמא הכי הא דקיי"ל במי שמת (כ"ב קנא, ב) מתנת שביב מרע במקצת בעיא קני ואע"י דמתי, אמאי, נימא מצוה לקיים דברי המת, אלא לאו שי"מ כדפרישנא.
לא לדמי.
לעולם בעינן צבורות ודמי מאה צאן ומאה חביות נתן לכל אחד והיו צבורים לכל טפח וטפח.
בחליפין.
אבל מטבע אין קנה בחליפין.
אגב (אחרן).
אמאי אין לו תקנה, לא סמכה דעתיה.
דהאי נותן הואיל (ולא היה מאמין באנשי המקום למסור המטלטלין).
ואסיקנא דלא בעינן צבורים ומאה צאן ממש הוא.
ושענינן מהא דאפילו מטלטלי קנים עם נכסים שיש להם אחריות.
בספיה.
ושכח ולא תרם.

כו:

ולכתוב עליה פרוסבול.
לדמר במסכת גיטין (דף לז, א) כותבין פרוסבול אלא על הקרקע אבל אמטלטלין לא מפני שיכול לכלותן אבל אם יש לו קרקע כל שהוא ללוה כותבין עליו פרוסבול אף מחוז גדול ושז לא תשמטנו שביעית וכי אין לו קרקע אין כותבין עליו משום מלתא דלא שכיח שמלין לאדם שאין לו קרקע^א ומלתא דלא שכיח לא עבדו בזנן תקנתא^ב ור"ת פי' דהיינו טעמא^ג שכותב פרוסבול על הקרקע משום דראוי לגבות חובו ואע"ג דליכא אלא קרקע כל שהוא חזי לגבות כל חובו^ד כי הלא דקטינא דלציז דכחוצות פזק מ' שהיה נשוי (דף סג, דגבי והדר גבי ט):
ה"ג **אלא מאי** דרמי נקניניהו ניהליה במשיבה דליתיה **למקבל מתנה** ונקניניהו ניהליה אגב אחר לא סמכה דעתיה סבר שמיט ואב"ד.
וכן הגיה רש"י צפירוש כתיבת ידו^ה ולפי גירסא זו צא לקיים הכי נמי מסתברא דלעולם מיירי לדמי ובעינא דבורים דאי בחביות נקניניהו בחליפין אגב אחר דליכא למימר שמיט ואכיל כיון שלא יצאו לידו אבל המעות שזריך שיצאו לידו תשוך יכול לומר אשמרם ושמיר ואכיל אבל כרוז ספרים כחוב גירסא אחרת אלא מאי לדמי ליקניניהו ניהליה במשיכה אלא מאי אית לך למימר דליתיה למקבל מתנה דליקניה הלא נמי דליתיה למקבל מתנה דליקניניהו בחליפין ויקניניהו ניהליה אגב אחר לא קנה עד דעמיה ולפי גירסא זו אינה עומדת ו' הכי נמי מסתברא ומכלן מדקדק ה"ר משע"י דאין מועיל קנין סודר אלא בפני הקונה שלכך לא הקנה לו בחליפין ע"י אחר שלא היה מועיל כלום כיון דליתיה למקבל מתנה בפנינו ופלא גדול היא בעיני ריב"ז שהרי מעשים בכל יום שקונין צסודר שלא בפני הקונה המקבל מתנה ועוד מדע שכל הגמרא משמע שמועיל קנין סודר שלא בפני הקונה ע"י אחר שהעדים קונין מן המקנה עצורו כדאמר וקנינא מיניה כגמא דכשר למיקניה ציה (צ"מ דף מט.) ובכמה דוכתין אמרי"ם שקנו מידו והוא דקנו

מידו משמע בכל מקום שהעדים רגילין לקנות מן המקנה לאורך הקונה ואם אין מועיל קנין העדים אלא בפניו למה עשאוהו עיקר והניחו קנין הקונה דמועיל לעולם אבל של עדים אין מועיל אלא כשיעשה בפני הקונה^א וגם למה הורגלו לעשות צסודר של עדים אין מועיל אלא עדים ומיהו יש ליישב גירסא זו לפי מה שפירש צקונטרס דפי' ה"נ דליתיה למקבל מתנה ולכך לא הקנה לו בחליפין ע"י אחר שלא היה שם אדם שהיה חפץ בהגאתו של קונה ליתן סודרו עצורו משום דאי צעי מקנה פסיק ליה^ב אבל אמת הוא אי הוה משכח הוה מהני:
מעשה ברבן גמליאל ווקינב.
פי' צקונטרס רבן גמליאל לא תרם ושכח ולא נתן רשות לתרום ממחר לתרום בעודו צספינא שהיה ירא שמא יאכלו בני אדם ממנו^ג ויסמכו עליו וסבורים שתרם דחוקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן^ד וקשה דא"כ מה היה מועיל מיקונו אדרבה גרע טפי שמא יאכלו בני ביתו הכל ואף העישור עצמו מיהו יש לתרץ כן שלא היה לו חששא בך שהיה הרבה תצואה צכרי והיה יודע שלא יאכלו בני ביתו הכל קודם שיעא ומן המומר יפריש מעשר מיהו ומהיה קשה איך יאך מצינו עד שלא תיקנו ושלא הודיעם שאינו מתוקן והא אמרינן חוקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ועוד קשה למה היה צריך ליתן להם ולהשכיר להם מקום צקריאת שם סגי ועוד קשה והלא לא עשה כלום כיון שלא אמר שיהא מעושר^ה ועוד היה לו לפרש כמה מעשר כי הלא דהלוקח יין מצינ הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) לדמר עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ועוד קשה^ו (דצספיהל) תני א"ר יהושע תרומת מעשר שאני עמיד למוד נתון לר' אלעזר בן עזריה שהיה כהן^ז למה הוצרך לזה והלא לא היה לו לירא שמא יאכלו בני ביתו ממנו שהרי התצואה היתה צבית רבן גמליאל ולא היו יודעים שנתנו לו ועוד קשה כיון שלא קצב מקום לנפגו או לדרומו מה הועיל בהפרשמו דהא תמיא צתוספתא^ח (מעשר שני שצחפך זה מחולל על איסר זה ולא קצב לו מקום חכמים אומרים לא קרא לו שם עד שיקצב לו מקום לנפוגו או לדרומו ומייתי עלה הלא עובדא דרשב"ג^ט ורי"ו ורי' יוסי שנתאחררו לא זכר בעל הבית אמרו גראה היאך מעשר צעה^צ הוה פירומיו והיה אומר פירות שצכלי זה יהיו מחוללין על מעושה צבדלוסמקא אמרו לו לא ואכול מעותיך הנשרת מעות ואיצדת נפשות ואמר ר"ת ששעת הציעור היה שהיה צריך לצצר מעשרותיו מתוך ביתו וליתנם לצעליהן וכן משמע צתוספתא^א דמסכת מעשר שני דקמני כי"ד מלות ציעור נותנין תרומה ותרומת מעשר לכהן מעשר ראשון ללוי מעשר א שני ומעשר עני לעני ומתבערין צכ"מ ור"ש אומר הצבורים נותנים לכהן כתרומה וקמני צתר הכי מי שהיו פירומיו צבורים ורחוקים

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

ולנסוב עליה פרוסבול
לדמרינן במסכת גיטין (דף לז, א) אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע ואם יש קרקע כל שהוא ללוה כותבין עליו פרוסבול אף מחוז גדול ושז לא תשמטנו שביעית דכי תקון הלל פרוסבול אשיעבוד קרקעות תקון דמלוה המלוה היא:
למאי חזי.

כמה מטלטלין יצבור צה:
שנעץ צה מחט.
ואותה מחט היה מוכר לו עם הקרקע:
קצנסן.
ליערתני:
איכפל סנא.
הוצרך תנא לנרות ולהשמיע קנייני מחטין:
מדוני מחטו מקום כדכתיב (יהושע יב) מלך מדון אחד:
אין לך סקנה.
לקמן פריך וליקניניהו במשיכה או בחליפין:
שיקנס על גבי קרקע.
ולא היה לו קרקע:
ולקח לו צים סלע אחד גרסי.
וקס"ד קרקע מלא רוחצ סלע שהוא מטבע.
ל"א סלע ממש שהוא גבוה וחדוד ואין להעמיד עליו אלא וסביות:
דקשי כי סלע.
דלינה צת זריעה (היא) ולקחה צוול:
שחלה צירושלים.
ומאן דתני חלה סכר לה כר' אלעזר דאמר צצצא צתרא^א אחד צריא ואחד מסוכן אין דבריו קיימין צדיבור אלא צקנין דלית ליה דצרי שכיצ מרע ככתובין וכמסורין דמו לפיכך אמרו אין לו תקנה להקנותו אלא על גבי קרקע ולקמיה פריך ויקניניהו במשיכה או בחליפין:
ואמרי לה שהיה צריא.
אבל חלה לא אצטרין להכי דצרי שכיצ מרע ככתובין וכמסורין כרבנן דפליגי אדרי' ט אליעזר:
צים רוצע.
צית זריעת רוצע הקצ לפי חשבון סאתים צחצר המשכין:
לדמי מעות היו צידו ליתן מתנה וצצר דמי

מאה אלא ומאה חביות עליו:
הכי נמי מספסבא.
דמעוה היו ולפיכך לא יכול לקנותו בחליפין דקיי"ל צפ' הזהב (צ"מ ד' מו.)
אין מטבע נקנה בחליפין:
במשיכה.
יצא המקבל וימשוך:
הלא נמי ליסיה למקבל.
שיתן כליו למקנה^א דכלים של קונה צעיי^ב שהקונה פושט כליו למקנה ואחר לא היה שם שחפץ בהגאתו של קונה ליתן כליו בצצילו:
ואינוציניהו ניהליה.
במשיכה ע"י אחר וזה צאלו לפלוני:
לא סמכה דעתיה.
דהאי נותן ולא היה מאמין באנשי המקום למסור המטלטלין מפני שהמטלטלין צידו והיה מקיימם הא יכול לזכות על ידי אחרים אם יראה:
שהיו צאין צפפיעה.
ושכח ולא נתן רשות לתרום:
נתון

כמו מועיל כלום אלא בפני הקונה ואו הוא יכול לעשות כמו מועיל כלום אלא בפני הקונה ואם אין מועיל קנין העדים אלא בפניו למה עשאוהו עיקר והניחו קנין הקונה דמועיל לעולם אבל של עדים אין מועיל אלא כשיעשה בפני הקונה^א וגם למה הורגלו לעשות צסודר של עדים אין מועיל אלא עדים ומיהו יש ליישב גירסא זו לפי מה שפירש צקונטרס דפי' ה"נ דליתיה למקבל מתנה ולכך לא הקנה לו בחליפין ע"י אחר שלא היה שם אדם שהיה חפץ בהגאתו של קונה ליתן סודרו עצורו משום דאי צעי מקנה פסיק ליה^ב אבל אמת הוא אי הוה משכח הוה מהני:
מעשה ברבן גמליאל ווקינב.
פי' צקונטרס רבן גמליאל לא תרם ושכח ולא נתן רשות לתרום ממחר לתרום בעודו צספינא שהיה ירא שמא יאכלו בני אדם ממנו^ג ויסמכו עליו וסבורים שתרם דחוקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן^ד וקשה דא"כ מה היה מועיל מיקונו אדרבה גרע טפי שמא יאכלו בני ביתו הכל ואף העישור עצמו מיהו יש לתרץ כן שלא היה לו חששא בך שהיה הרבה תצואה צכרי והיה יודע שלא יאכלו בני ביתו הכל קודם שיעא ומן המומר יפריש מעשר מיהו ומהיה קשה איך יאך מצינו עד שלא תיקנו ושלא הודיעם שאינו מתוקן והא אמרינן חוקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ועוד קשה למה היה צריך ליתן להם ולהשכיר להם מקום צקריאת שם סגי ועוד קשה והלא לא עשה כלום כיון שלא אמר שיהא מעושר^ה ועוד היה לו לפרש כמה מעשר כי הלא דהלוקח יין מצינ הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) לדמר עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ועוד קשה^ו (דצספיהל) תני א"ר יהושע תרומת מעשר שאני עמיד למוד נתון לר' אלעזר בן עזריה שהיה כהן^ז למה הוצרך לזה והלא לא היה לו לירא שמא יאכלו בני ביתו ממנו שהרי התצואה היתה צבית רבן גמליאל ולא היו יודעים שנתנו לו ועוד קשה כיון שלא קצב מקום לנפגו או לדרומו מה הועיל בהפרשמו דהא תמיא צתוספתא^ח (מעשר שני שצחפך זה מחולל על איסר זה ולא קצב לו מקום חכמים אומרים לא קרא לו שם עד שיקצב לו מקום לנפוגו או לדרומו ומייתי עלה הלא עובדא דרשב"ג^ט ורי"ו ורי' יוסי שנתאחררו לא זכר בעל הבית אמרו גראה היאך מעשר צעה^צ הוה פירומיו והיה אומר פירות שצכלי זה יהיו מחוללין על מעושה צבדלוסמקא אמרו לו לא ואכול מעותיך הנשרת מעות ואיצדת נפשות ואמר ר"ת ששעת הציעור היה שהיה צריך לצצר מעשרותיו מתוך ביתו וליתנם לצעליהן וכן משמע צתוספתא^א דמסכת מעשר שני דקמני כי"ד מלות ציעור נותנין תרומה ותרומת מעשר לכהן מעשר ראשון ללוי מעשר א שני ומעשר עני לעני ומתבערין צכ"מ ור"ש אומר הצבורים נותנים לכהן כתרומה וקמני צתר הכי מי שהיו פירומיו צבורים ורחוקים

לד תקנה.
לזכות צהן המקבל מתנה לפום מאי דלא סמכה דעתן עד שיקנה כי' (שם).
ולקח בית סלע.
שאינו ראוי לזריעה וקנאו צוול לשם כן על מנת להקנות לו (שם).
בריא הידי.
בשעת מתנה ואח"כ מת (שם).
עישור

שלל עישר מעשרותיו והוקשה לו ומיחר לעשרך כאשר הוא שם (ב"ם יא,א)

מסורת הש"ס

א) (ר"ח פירש קצנסן נגזת דעמינו כדאמר' נמלא גנב או קייסוטוס ויענין ערך קנב האריך עוד וסוף דבריו כדאם שמראה את חבירו דבר מטוקר וכי ע"ש ח"ל הרב אלפס צ"צ פי"ה ד' קנא.
דסוס וולנאך קצנסן כלומר הפכת את בני מעי להקנא).
ט) סנהדרין נה, א) צ"צ קנא:
ד) (צמח"י: נפוט של זה), ט) (צמח"י: אמר רב), ו) (צמח"י: אלעזר) ווע' ציפה עינים), ז) מעשר שני פ"ה מ"ט (ב"מ יא, ט) (דף קט ע"א), ט) (גדלי' אלעזר), ו) (עירובין כג ע"א), ט) (נדפס"ר: דכליו של קונה צענין), ט) (צ"מ: מו ע"א), ט) (כתובות ט ע"ב ע"ש), ו) (נדפס"ר: סתמדין, וכלי"ט), ו) (ועי' יומא פד.
ד"ה ה"א), ט) (כתובות קב ע"ב, צ"מ קג ע"א צ"צ ג ע"א), ו) (נדריס מה ע"ב וע"ש צמח"י ומאן), ק) (נפסוס ט ע"א), ר) (רש"א, ט) (עין רש"י יצמות פו ע"ב ד"ה רצ"ע), ט) (דמע"ש פ"ג ה"א), א) (האומר), צ) (נדפס"ר: ורי' יהודה), א) (מהרש"א ונלאמרי מנהיג: מעשר עני לעני מעשר שני וצבורים מתבערין בכל מקום), ו) (גדלי' אלעזר),

מוסף רש"י

ולכתוב עליה פרוסבול.
תנן במסכת גיטין (לז, א) הלל מיקן פרחוב שראה שנתנו העם לנלות מפני השביעית המשמטת ועוצרים על מה שחבזו השמר לך אין יהיה דבר וגו' עמד והתקן תקנה שלא תשמט שיהא מוסר שטרומי לביט דין ויובח עולין פרחובו זה גופי לא פרוצול מוסר אי נלס פלוני ופלוני הייטס שמיט פלוני שכל חוב שמיט אלא פלוני שאצנב כל זמן שאצנא, ומו דלא משמטת ליה שביעית דלא קרינא ציה צה יגוש שאין חובצ חובו אלא צ"ד, והתם מקמינן לה צביעית מוקן הוה דרגנן, ואמרינן התם אין כותבין פרוצול אלא על הקרקע, אבל אין לו קרקע ללוה לא כתבינן ליה, דהלאה דלא שכיחא היא דמסתמא אין אדם סומך אלא על קרקע הטה, וכשאין לו לא מיקן הלל פרחוב (ב"ב זב, דלמי מתאן דלות ליה משטן דמקרקעי דלוא למתבעד ליה וגבי משטן לא תשמטא שביעית דלא קרינא ציה לא יגוש הואיל ואיזו ליה משטן ולא רצי צ"ד לעקור תקנת שביעית מן התורה (רשב"ם ב"ב זב, א) ואע"פ שאינו שז כל החוב דכתיב לקמיה קרקע כל שהוא האמין (גיטין ז:) אפילו מלא מחט גובה מלא קידוש כמעשה דקטינא דלצי' (כתובות צא, א) (גיטין מז, ב) במדוני על שם מקומו (רשב"ם ב"ב זב, א) ורשם במדוני, וביקש ליתנב.
שהיה שכיצ מע לערי צריא ומקבלי מתנה לא היו גביה (שם), אין שאני עתיד למוד.
זכר